

harmonie života

JAK PEČOVAT O DUŠI A TĚLO

Literární noviny PŘÍLOHA 5/2017

3 Galerie: Zaznamenavatelka

Xénia Hoffmeisterová

4 Gourmet: XXXXXXX XXXXXXX

XXXXXX XXXXXXX

5 Gourmet: XXXXXXX XXXXXXX

6 Tipy: XXXXXXX XXXXXXX

XXXXXX XXXXXXX

7 Alternativy: Bylinky na prostatu

8 Tipy: XXXXXXX XXXXXXX

Láska je touha po kráse

Jiří Kostelecký je básník, spisovatel, kytarista a zpěvák, zakladatel nadace pražského rodáka Rainera Marii Rilka, ale také kandidát fyzikálně-matematických věd, tlumočník a překladatel odborných textů i krásné literatury. V letech 1991–2 působil jako tiskový mluvčí československého velvyslanectví ve Vídni. Je i trochu dobrodruhem a vášnivým cestovatelem – prostě tím, kdo byl dříve obdivně nazýván renesančním člověkem, dnes (i vzhledem k poměrně malému počtu takových jedinců) to může být člověk podezřelý.

DAGMAR SEDLICKÁ

Jak ta šíře vašich zájmů vznikla? Bylo to z nadbytku energie a inspirace, z touhy po dobrodružství nebo snad z nouze?

Bylo to logickou potřebou žít plnohodnotný život, zvědavostí, nálezáním neznámého a touhou je pojmenovat, i sdělovat hudbou, básněmi i písněmi, a později i prózou své nejnítěrnější pocity. Ne formou chronologického deníku, který Vladimír Nabokov považuje za *nejpokleslejší formu literatury*, ale formou ne zcela pravidelných vznětů i magických okouzlení hudbou slov, podobných, zdánlivě *renesančních*, navíc po průběžném dalším vzdělávání toužících souputníků je víc, a když se navzájem potkají, tak je to naprosto skvělé. Pak vzniká dialog formou vzájemné interakce, bez jakékoliv závisti, pokud je ono zpětnovazební duchovní jiskření opravdu kreativní, a to je přece princip jakéhokoliv posunu vpřed...

Začneme poslední událostí ve vašem tvůrčím životě – tou je nedávne vydání románového eseje Konec karnevalu. Kniha má 470 stran a přesto se čte takřka jedním dechem. Jak dlouho jste ji psal a co bylo „posláním“?

Tu knihu jsem si vlastně, při náhlých, vynucených úvahách o konci života, začal psát nejprve *sám pro sebe*, v roce 2004 na ostrově Tenerife, na pozvání významného výtvarného umělce českého původu Jiřího G. Dokoupila, který mi svůj ateliér a dům na Kanárských ostrovech zapůjčil a nechal mě tam měsíc samotného. A já si vychutnával nádherný pohled ze střechy domu na moře, i probíral se jeho rozsáhlou knihovnou. Kniha měla být původně hodně veselá a měla se jmenovat *Jak (ne)balit holky*, bylo to tak trochu Dokoupilovo zadání. Ale měl jsem tehdy pocit, že můj život opravdu končí a po napsání smutného prologu se mi psaní definitivně vymklo z ruky a měl jsem najednou pocit, jako by mi řádky knihy diktoval „někdo jiný“. Ten pocit již dávno přede mnou popsal třeba Gustav Meyrink ve skvělém *Andělu západního okna*, a já najednou též zažil ono až metafyzické vnitřní *prozření*, a to již v iniciační extázi písemného záznamu svých pocitů v prologu. K textu jsem se

FOTO:

průběžně vracel a dokončil jej v roce 2016, to již jsem se dávno nechystal umírat, poslední korektury jsem dělal v tiché samotě, ve vile svých přátel, kousek u Liverpoolu, s nádherným pohledem na Wales. Text se mezi tím rozšířil na téměř 1000 stran a tak mi vydavatelka Helena Čudová přidělila na mé přání editora Jiřího Popiolka, který text citlivě zkrátil na polovinu. Nepochybně k dobru věci, já sám bych to bez něj nikdy nedokázal,

Jiří Kostelecký

překladatel, spisovatel, zakladatel evropské rilkovské nadace, teoretický fyzik, který svých znalostí ve vědě příliš nevyužil, hodily se mu ale při překládání odborné literatury, a také, když jako tiskový mluvčí našeho velvyslanectví ve Vídni, vysvětloval protestujícím odpůrcům temelínské elektrárny, proč by se jí neměli obávat.

a tak dlouhý text by také nikdy v původní verzi nemohl vyjít.

Románový esej není dnes v Čechách příliš obvyklou formou psaní, co vás k této formě vedlo?

Otázkou je vůbec, co je to esej a co je to román. Pro mě by měl být román poezii s křídly dialogu a až při psaní jsem si uvědomil, že jsem se dostal někam na subtilní hranu básně, eseje a reálného příběhu. Vířina úsměvného

příběhu se dávno rozplynula a při tom psaní jsem vlastně objevil skrytou část sebe samého. I tu nejsmutnější, protože život je ve své podstatě dost truchlivý, a ono *umění žít* spočívá i v překonávání vnitřních smutků a běsů. Ten text se stal v průběhu těch více než deseti let jakýmsi postupně vyzrávajícím, skrytým pohledem do vlastní duše, logicky mi bylo kladení slov ke slovům i autoterapií. Takže jsem vlastně byl i sám sobě psychiatrem. Ale to není nic nového, ty extatické pocity již byly mnohokrát popsány, mistrně třeba Hemingwayem. Jistěže jsem do toho, původně *milostného románu*, nechtěně, ale vlastně intuitivně zabudoval svůj původní obor, tedy teoretickou fyziku, protože mě nadále moc zajímá, jak to vlastně s tím *Vesmírem* je. I proto, že ve fyzice je ukryt mimořádný poetický náboj. Fyzika není *technikou*, ale prioritně matematickou básní o podstatě hmoty a vlastně veškerého kosmického *jsoucna*, ale k výkladu té básně již je třeba slov. Takže jsem do textu zakódoval „na poslední chvíli“ třeba i nadšení z nedávne detekce gravitačních vln, dokazujících pravdivost Einsteinovy obecné teorie relativity, a to již je opravdu hodně „vyšší *divčič*“. A vtělil jsem tam snad nejen svůj obdiv k ženské kráse a magii lásky, ale i svůj obdiv k Johannesi Keplerovi, objeviteli tří základních zákonů pohybu planet, k němuž hodně přispěl i jeho pobyt v Praze na pozvání Tycho Braha. Právě Kepler je dle mého názoru i první nejvýraznější postavou moderní fyziky. Tři století před Einsteinem a šedesát let před Newtonem. Bohužel jsem se i já musel smířit s tím, že „pouhým“ lidským mozkem tuto „*kouli, uzavřenou sama v sebe*“, pochopit nelze. Jak lakonicky o vesmíru prohlásil hédonista a vizionář, geniální židovský myslitel, ruský fyzik Lev Davidovič Landau.

Máte s knihou další plány?

Tu knihu jsem opravdu psal původně jen pro sebe. A postupně jsem začínal mít pocit, že jsou v ní jistá obecná sdělení, týkající se prapodstaty života. Takže jsem měl velkou radost z její vydání v *Knížním Klubu*. A nyní jsem oslovil In-

FOTO:

Karl Ferdinand von Thurn und Taxis, který převzal záštitu nad česko-německým vydáním *Duinských elegií*, u příležitosti vztýčení žulového pomníku *Pohled, vždy žiji...* na Prager Platze v Berlíně, s Jiřím Grušou na českém velvyslanectví v Berlíně, kdy jsem *Duinské Elegie* Jiřímu Grušovi, který bohužel několik dní nato zemřel, věnoval (má je v ruce).

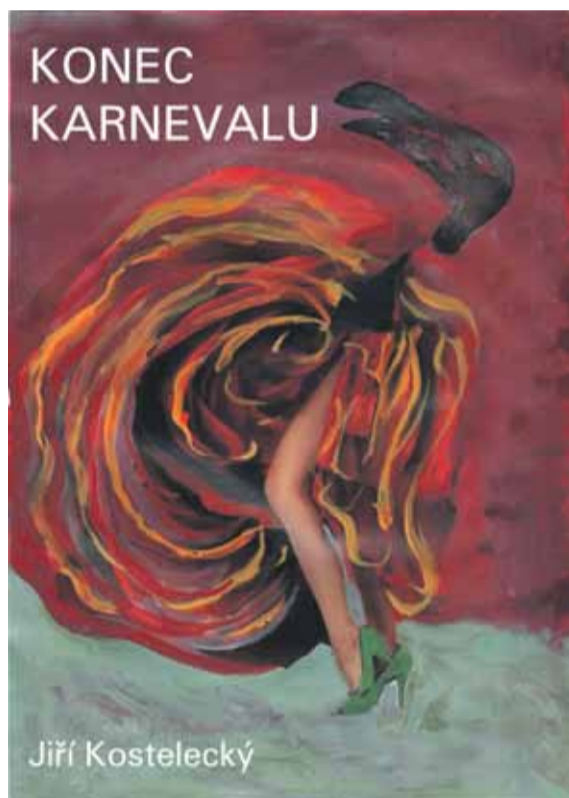
sel Verlag, domovské Rilkeovo nakladatelství, které v době vydání jeho *Duinských elegií* v roce 1923 sídlilo v Lipsku, později po válce ve Frankfurtu, a nyní v Berlíně, ač situace na knižním trhu není nejružovější. A v květnu se mám setkat v New Yorku se zástupcem amerického nakladatelství *Simon & Schuster*, dopadne-li to, rád se smírím i s dalším krácením textu, i když jsem původně bojoval urputně o každé slovo.

Před pár lety jste ještě se spisovatelem a novinářem Stanislavem Bártlem napsal publikaci o největší rukou psané knize světa, v Čechách známé jako „Děblova bible“. Jak se dá popsat tohle dobrodružství?

Tak to bylo opravdu dobrodružství. O tom, že největší kniha světa byla napsána tajuplným mnichem, který ji měl napsat „za trest“ během jediné noci v chudém románském klášteře v Podlažicích počátkem 12. století, jsem věděl právě od Stanislava Bártla, vzácného člověka, polárníka a mého guru i přítele. To on mě vlastně vyslal v roce 1990, po otevření hranic, do Královské knihovny ve Stockholmu, kde jsem se dostal k dalším zásadním textům. Tak vznikl vlastně text malé knihy o *obří knize*, legendárním *Kodexu Gigas*, který z Prahy zradou, ze sbírek Rudolfa II., zcizila švédská vojska. Jsem moc rád, že se nám tuto obří knihu, jistě i zaslouhou tehdejšího ředitele Národní knihovny Vlastimila Ježka, podařilo získat zpět do Prahy, alespoň na půl roku, na výstavu v Klementinu.

Je návrat téhle knihy, o který usiloval mimo jiné i Václav Havel, když požádal Švédsko o navrácení alespoň části uměleckých sbírek, ještě reálné?

Právě tak jako již dávno nemá smysl diskutovat o tom, jestli převoz švédských vojsk, která na pouhý den či dva zradou „dobyly“ Pražský hrad, a nejcennější část sbírek tak přešla do vlastnictví uměnilovně královny Kristiny, byla legitimní válečná kořist nebo již, po podepsání Vestfálského míru válečný zločin, nemá ani smysl Švédsko žádat o to, aby kniha, která patří ke světovému kulturnímu dědictví, byla do Čech navrácena. Ostatně za podmínky bezpodmínečného navrácení jí Švédové do Prahy před deseti lety zapůjčili. Jistěže až po digitalizaci knihy a našem vstupu do EU. A v Královské knihovně ve Stockholmu je opravdu v dobrých rukou, dokonce tam byla kdy-

Obálka knihy *Konec Karnevalu*

si vyhozením z okna zachráněna před požárem. A v Čechách byla jen zázkamem zachráněna před pleněním husitů. Musíme se s tím holt smířit. To mě spíš mrzí, že z Prahy definitivně tehdy zmizel cyklus pěti obrazů Paola Veronese, tvořící ucelenou sérii, kterou získal Rudolf II. do své *Kunst- und Wunderkammer*. Já Veronese bezmezně miluji, právě on a Velázquez pro mě představují naprostý vrchol malby, a dnes by všech těch pět obrazů mohly v Praze obdivovat tisíce turistů, kdežto *Děblova bible* by se v Praze možná ani nedočkala dneška.

Na které ze svých překladů vzpomínáte nejraději, které pokládáte za nejvýznamnější či nejpovednější?

Určitě na nový, moderní překlad Rilkeových *Duinských elegií*, pracoval jsem na něm téměř dva roky, a ta dvojjazyčná nadační publikace vyšla v roce 2007, u příležitosti vztýčení žulového monumentu z mrákotínské žuly, o celkové váze 15 tun, jako daru Rilkeovy nadace a Prahy Berlínu, kde je pomník umístěn na Prager Platze. Pomník 25. října 2007 odhalil Jiří Dienstbier a symbolicky i Hans-Dietrich Genscher, je na něm dvojjazyčně vyryto motto nadace, závěrečné tři řádky *Deváté Duinské elegie*, kulturní Rilkeovy sbírky, kterou se básník definitivně zařadil na čelní místo literární *avant-garde*.

Určitě není náhoda, že jste před 19 lety založil Evropskou nadaci básníka Rainera Marii Rilka. Jaký je váš vztah k tomu u nás tak trochu upozaděnému rodákovi?

Naprostě zásadní. Můj otec se narodil v chalupě venkovského kováře, kousek od Kamenice nad Lipou. A já se od geniálního vzdělance prof. Hugo Rokyty dozvěděl, že z blízký zámek, který patřil začátkem 19. století pár let Rilkeovu dědečkovi Josefu, Rilke jako mladý umělec zvěnil v roce 1989 ve svém Kornetu, tedy v básni v próze *Píseň o lásce a smrti korneta Kryštofa Rilka*. Ale do *Duinských elegií* jsem se doslova zamiloval, postupně, nebyla to láska na první pohled, ale jejich překlad do moderní češtiny se mi stal velkou výzvou. Výsledek ocenil, bohužel již jen několik dní před svou smrtí, i Jiří Gruša, knihu jsem mu v Berlíně tehdy věnoval. Kvůli překladu *Třetí elegie* jsem se znovu, po mnoha letech, vrhl i na studium Freudy, abych jistě náznaky pochopil lépe. A naznačil je, nikoliv didakticky, ale snad dostatečně citlivě, i v tom svém překladu. Vytvořil jsem i komprimovanou verzi toho textu, na českou verzi CD ji namluvil Václav Vydra, o hudební složku CD se postarala Jitka Vlašánková, která na ni skvěle nahrála pasáže ze slavných sólových suit pro violoncello Johanna Sebastiana Bacha. Se stejnou hudbou vznikla i německá verze, kterou namluvil Manfred Callsen. Připravuji nyní i anglickou verzi, na které jsem nyní dva měsíce pracoval na keňském kulturním ostrově Lamu s Errol Trzebinski, slavnou anglickou spisovatelkou, autorkou nejen knihy o Karen Blixen, ale i scenáristky filmu *Vzpomínky na Afriku*. Byla to skvělá spolupráce, ač ona vůbec neumí německy, po dvou hodinách každý den letos celý únor jsme oba byli

FOTO:

Žulový pomník *Pohled, vždy žiji...* Na Prager Platze v Berlíně, zcela nalevo vítěz Wimbledonu a velký přítel Rilkeovy nadace Jan Kodeš, uprostřed Jiří Kostecký a v červeném tričku autor pomníku Ak. arch. Miroslav Vochta.

v tom tropickém klimatu v její arabské rezidenci naprosto vyčerpání. Pevně doufám, že se natočení této verze ujme James Bond, tedy Pierce Brosnan, snad se to povede. Navíc na to má ten správný věk. Bylo by to skvělé: *James Bond Reads Rilke*, to přece zní dobře, že...

Jaké jsou ambice nadace a jak probíhá její život?

Život galopuje vpřed poněkud rychleji, než bych si představoval. Nadace připravuje co nejdříve na ostrově Lamu mezinárodní projekt *Lamu – Island of Dialogues and Mutual Understanding*, a pokud jde o Prahu, tak letos 12. října bude mít v *Modré posluchárně* Karolina významnou přednášku prof. Dr. Ernst Ulrich von Weizsäcker. Nadace ho navrhla na *Mezinárodní cenu Karla IV.*, snad to dopadne, možná se nám podaří i přejmenovat Řezáčovo náměstí v Praze 7, kam jsme umístili žulový monument Rainera Marii Rilka, na Rilkeovo.

Život je i věčná touha po volnosti... v harmonii s přírodou a vším, co nás obklopuje.

Hodně cestujete, jak se dají hodnovat podmínky pro spisovatele u nás a jinde? A jak rozdílná je prestiž spisovatelské profese ve světě a u nás?

To si netroufám posuzovat. Ale každopádně je jasné, že úspěch v Čechách celosvětově ještě vůbec nic neznamená. Ale na příští román Milana Kundery rozhodně netrpělivě čeká celá planeta, i když Češi se kvůli tomu musí naučit dokonale francouzsky...

Má podle vás česká literatura šanci prosadit se na zahraničním trhu? A s jakými tituly?

Návod na úspěch rozhodně nikdo nezná. A navíc čeština rozhodně není a nebude světový jazyk. Tím těžší je pro české spisovatele se světově prosadit...

Jak dobrodruh vašeho typu vnímá harmonii života? V čem podle vás spočívá?

Já sám se rozhodně za dobrodruha nepovažuji, spíše za hledače krásy, toužícího po svobodě pohybu, lásky, a tudíž i vnímání krásy. Vždyť přece již renesanční mág Torquatto Tasso napsal, že *láska je touha po kráse*. A já bych dodal, že život je i věčná touha po volnosti, a pochopitelně i harmonii s přírodou a vším, co nás obklopuje. Přímě mě děsí, jak nás té omamné volnosti rychle zbavila kybernetická globalizace se všemi svými negativy, a proměnila ji často v internetové vazalství. Stačí se podívat kolem sebe. Mám často pocit, že lidé nejen přestali číst, ale i vnímat krásu. A ta se přece musí absorbovat všemi smysly. Podívejte se, kolik mladých lidí drží při chůzi na ulici „chytří telefon“ a vůbec se nedívají kolem. Děsí mě to, já nadále považuji za jedinou důstojnou formu lidské komunikace *dialog*. Onen hřejivě lidský, s vnímavými *přáteli do nepohody*, kteří jsou ještě schopni naslouchat i vyjadřovat se bohatou slovní zásobou. Bohužel jich ubývá, a s těmi smutky nad odchody přátel se vyrovnávám procházkami, často po pražské Stromovce, vedle které již tak dlouho bydlím, jistěže s vypnutým mobilem, a jen tak hledím na tu nádhru kolem sebe, kterou jsme již téměř přestali tím šilným přívalem informací vnímat. Často se tam sám procházím a mlčím, protože to nejdůležitější je stejně *slovy nesdělitelné*, nebo si vedu tichý dialog *sám se sebou* nebo s těmi, kteří již navždy odešli do jiného časoprostoru, odkud není návratu...